

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри обліку і оподаткування
Львівського національного університету природокористування
Прокопишин Оксани Степанівни
на дисертаційну роботу
КУБЛИЦЬКОЇ ОЛЕНИ ВЯЧЕСЛАВІВНИ
«СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОННОЇ
КОМЕРЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ»,
що подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
07 Управління та адміністрування за спеціальністю
073 Менеджмент

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Електронну комерцію в сучасному бізнес-середовищі кардинально змінюють стрімкий розвиток цифрових технологій та глобальні трансформаційні процеси, які створюють нові можливості для стратегічного розвитку підприємств в умовах цифрової економіки. Однак нестабільність, спричинена війною в Україні, негативно впливає на здатність підприємств освоювати нові технології, обмежуючи цифрові ініціативи та збільшуючи невизначеність майбутнього підприємств електронної комерції. Внаслідок цього останні змушені фокусуватися на забезпеченні короткострокового розвитку й підтримці стійкості, що може стримувати їхню здатність до впровадження новітніх технологічних рішень та розвитку в цифровому середовищі.

Зважаючи на це, дослідження стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації є

надзвичайно актуальним, адже сприятиме розробці ефективних стратегій, які спроможні забезпечити стійкий розвиток підприємств електронної комерції в динамічному цифровому середовищі.

Усе перелічене, а також відповідний рівень наукової новизни отриманих результатів дає підстави для позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Кублицької Олени Вячеславівни є складовою частиною наукової тематики Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток підприємництва у сфері інфраструктурного забезпечення бізнесу» (№ ДР 0119U103582) та «Стратегічний розвиток регіонального підприємництва в контексті глобальних трендів та викликів повоєнного відновлення» (№ ДР 0125U000379).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Мета дослідження, яка полягає у всебічному науковому обґрунтуванні й поглибленні теоретико-методичного базису та розробці практичних рекомендацій щодо стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації, обумовила теоретичну і методологічну спрямованість дослідження. Досягненню мети сприяли правильний вибір предмета та об'єкта дослідження й коректно сформульовані завдання дослідження, використання значного обсягу наукових літературних джерел, опрацювання вагомого масиву статистичної інформації, а також застосування правильно обраних методів дослідження.

Таким чином, отримані результати та прикладні рекомендації ґрунтуються на опрацюванні значного обсягу статистичної інформації, використанні сучасних методів дослідження, узагальненні світового та

вітчизняного досвіду щодо стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації. Достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів. Висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, є достовірні, належним чином обґрунтовані завдяки фаховому використанню відповідних методів дослідження: узагальнення та абстрагування, системного підходу, історичного та логічного аналізу, економетричного аналізу, групування, індукції та дедукції, систематизації та експертного методу, структурного аналізу тощо.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є: вітчизняна законодавча база, офіційна інформація Державної служби статистики України; інформація з мережі «Інтернет»; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених; особисті спостереження дисертантки. Такий широкий спектр інформаційних джерел, високий ступінь аналітичності інформації не лише забезпечив належний рівень достовірності висновків і пропозицій, а й дав змогу дослідити тенденції стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг роботи становить 345 сторінок. Основний текст викладено на 254 сторінках. Список використаних джерел налічує 299 найменувань. У дисертації розглянуто теоретичні, методичні та практичні засади стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації. Сформульовані в дисертації мета, об'єкт та предмет дослідження відповідають заявленій темі. Поставлені завдання виконано, а мету досягнуто. В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження

висвітлено з достатньою повнотою. Кількість, обсяг і зміст опублікованих друкованих праць відповідають вимогам МОН України.

У першому розділі дисертаційної роботи розглянуто теоретико-методичні засади розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації. Авторкою поглиблено поняттєво-категоріальний апарат дослідження, зокрема розглянуто зміст таких дефініцій: «оцифрування», «діджиталізація», «цифрова трансформація», «ІТ-стратегія», «стратегія цифрового бізнесу», «стратегія цифрової трансформації», «електронна комерція» та «розвиток», що дало змогу уточнити зміст зазначених дефініцій та аргументувати їхню сутність, взаємозв'язок, спільні риси, особливості й відмінності. Здійснено розгляд електронної комерції з позицій ціннісного підходу. Визначено основні передумови поширення й розвитку систем електронної комерції. Досліджено генезис її виникнення та розвитку. Розроблено концептуальну модель впливу факторів на рішення підприємств електронної комерції. Запропоновано механізм управління стратегічним розвитком підприємств електронної комерції, а також методичний підхід до оцінки їх стратегічного розвитку на засадах стійкості, що ґрунтується на вимірюванні рівня стратегічного трансформаційного потенціалу підприємства.

У другому розділі дисертації вагома увага приділена стану й тенденціям розвитку підприємств на ринку електронної комерції в Україні. У межах цього розділу авторкою здійснено моделювання готовності соціально-економічної системи України до цифрового переходу на основі використання технологій електронної комерції шляхом побудови економетричних залежностей. Досліджено сучасний стан ринку електронної комерції у світі та в Україні. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку та повоєнного відновлення, а також ідентифіковано ключові бар'єри, що інгібують розвиток ринку. Здійснено дослідження особливостей діяльності

вітчизняних підприємств електронної комерції на основі якісних кейс-стаді з використанням напівструктурованих інтерв'ю.

Третій розділ дисертаційної роботи присвячено стратегічному розвитку електронної комерції в контексті глобальної цифрової трансформації. У межах цього розділу дисертанткою запропоновано структурну модель інституційного середовища системи ринку електронної комерції України. Запропоновано виділяти тріаду типів інституційного впливу, що здійснюють регулювання ринку електронної комерції. Розроблено екосистему електронної комерції в Україні. Ідентифіковано вектори державної підтримки стратегічного розвитку ринку електронної комерції на засадах стійкості. Розглянуто концепцію забезпечення стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в Україні на засадах стійкості, а також систематизовано заходи досягнення запланованих цілей. Здійснено апробацію запропонованого методичного підходу до оцінки стратегічного розвитку підприємств електронної комерції за рахунок оцінки інтегрального показника стратегічного трансформаційного потенціалу підприємств електронної комерції. Проаналізовано результати оцінки, здійснено вибір оптимальної стратегії розвитку підприємств електронної комерції на засадах стійкості. Запропоновано низку заходів щодо реалізації окреслених стратегій розвитку на засадах стійкості підприємствами електронної комерції.

Висновки до розділів та загальні висновки дисертаційної роботи характеризуються належним рівнем обґрунтованості Вони відображають основні засади й напрями виконання завдань щодо стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації. Завдання, положення наукової новизни та висновки дисертаційної роботи узгоджені.

Зміст дисертації характеризується цілісністю, завершеністю, логічною послідовністю і конкретністю викладеного матеріалу. За змістом, рівнем

теоретичної і практичної наукової розробки досліджуваної проблеми, а також за оформленням робота повністю відповідає вимогам МОН України.

Наукова новизна одержаних результатів

Правильно вибудована архітектура роботи дозволила здобувачці чітко підпорядкувати увесь текст дисертації розкриттю поставленої мети та розв'язанню сформульованих дослідницьких завдань. Як результат, у дисертаційному дослідженні Кубліцької О. В. міститься низка положень та висновків, які привносять новизну у вітчизняну економічну науку, зокрема найважливіші з них:

уперше:

– запропоновано ввести в науковий обіг дефініцію «стратегічний трансформаційний потенціал», яку пропонується визначати як результат взаємодії традиційної та інноваційної складових потенціалу, що реалізує позитивні організаційні зміни завдяки синергетизму зусиль, спрямованих на реалізацію унікальних конкурентних переваг, що забезпечують виживання та розвиток підприємства в довгостроковій перспективі, а також мінімізують негативні впливи зовнішнього середовища. Крім того, авторкою визначено змістову відмінність та обґрунтовано структурну складову запропонованої дефініції;

– запропоновано методичний підхід до оцінки стратегічного розвитку підприємств електронної комерції на засадах стійкості. Цей підхід ґрунтується на визначенні рівня стратегічного трансформаційного потенціалу підприємства;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення сутності цифрової трансформації, які запропоновано доповнити стратегічним та парадигмальним підходами. На відміну від наявних, запропоновані підходи інтегрують технологічні інновації з бізнес-цілями різних рівнів, а також враховують цифрову

трансформацію як рушійну силу змін підприємницького мислення, що спричиняють появу нових форматів організації бізнесу в цифровому середовищі;

– структурну модель інституційного середовища ринку електронної комерції України, в якій визначено типи інституційного впливу, механізми взаємодії між інститутами та учасниками електронної комерції в межах тристоронніх відносин «бізнес – держава – суспільство»;

– модель екосистеми ринку електронної комерції України, що, на відміну від існуючих, враховує багаторівневу структуру (базовий, національний та міжнародний рівні) ключових інституційних суб'єктів, регуляторні механізми, технологічні інструменти та стратегічні рівні прояву, а також орієнтована на забезпечення стійкості екосистеми в довгостроковій перспективі;

– концепцію забезпечення стратегічного розвитку підприємств електронної комерції України на засадах стійкості, що передбачає трансформацію ринку електронної комерції до концепцій цифровізації, стійкого розвитку та інституційної стійкості; забезпечення соціальної та територіальної цілісності ринку, інституційної стійкості ринку; забезпечення стійкого розвитку ринку електронної комерції внаслідок взаємодії учасників екосистеми;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні засади визначення категорії «електронна комерція», зокрема здобувачкою запропоновано трактувати її через ціннісний підхід, як діяльність, спрямовану на обмін матеріальними та цифровими товарами і послугами для створення цінності між учасниками процесу;

– підходи до формування системи електронної комерції, у якій, на відміну від існуючих систем, підкреслено значущість стійкості підприємств електронної комерції при взаємодії із зовнішнім середовищем та сучасні особливості їхнього розвитку;

– механізм управління стратегічним розвитком підприємства електронної комерції на засадах реалізації стратегічного трансформаційного потенціалу. У межах цього механізму авторкою розкрито ключові підходи, принципи, методи та функції управління, що забезпечують ефективну адаптацію бізнесу до змін та його сталий розвиток.

Усе викладене свідчить про високе практичне значення дисертаційної роботи, яка розглядається.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо забезпечення стратегічного розвитку підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації, а практичне – у використанні теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій у діяльності місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, окремих підприємств та господарських об'єднань.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджене відповідними довідками: Чернігівської обласної державної адміністрації, Департаменту економічного розвитку Чернігівської регіональної торгово-промислової палати, ТОВ «Промсервіс», ТОВ «НОРТС ГРУП», ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ «ВІАТ».

Достовірність та повнота викладу основних положень, висновків та результатів дослідження

Основні наукові положення дисертації опубліковано у 17 наукових працях, з них: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях інших країн, які входять до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, а також 9 праць апробаційного характеру.

Загальний обсяг публікацій – 12,1 ум. д. а., з яких особистий внесок авторки становить 8,59 ум. д. а.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Дисертація містить посилання на джерела запозичених ідей, розробок, тверджень та інформаційно-аналітичні ресурси. У роботі наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок дисертантки в опублікованих у співавторстві працях. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Водночас, як свідчить зміст дисертаційної роботи, є окремі дискусійні питання, зокрема:

1. Деякі твердження авторки, що наведені у параграфі 1.2 (с. 65), потребують часткового доповнення. Зокрема, авторкою було розглянуто категорію «розвиток» та її взаємозв'язок зі стратегічним управлінням. Доцільно було б розглянути не лише сутність розвитку, а й категорію «стійкість», виділивши ключові підходи до розгляду цієї категорії. Це дозволило б чітко розмежувати поняття «сталість» і «стійкість», щоб уникнути можливих термінологічних неточностей.

2. У параграфі 2.1 (с. 114) дослідження, побудова та аналіз економетричних моделей залежності готовності соціально-економічної системи України до цифрового переходу на основі використання технологій електронної комерції є добре обґрунтованими. Водночас для підвищення надійності отриманих результатів доцільно було б розглянути можливість використання даних за більш тривалий період у моделях 4-6.

3. На с. 199 параграфу 3.1 при розгляді типів інституційного впливу здобувачці доцільно було б більше уваги приділити конкретним прикладам

прояву зазначених типів інституційного впливу на діяльність вітчизняних підприємств електронної комерції.

4. Не применшуючи вагомості результатів дослідження дисертантки, вважаємо, що запропонована матриця вибору стратегії стійкості підприємствами електронної комерції (параграф 3.3, рис. 3.11) є дещо обмеженою в контексті практичної реалізації. Авторка не зазначає, яким чином здійснюється бальна оцінка вірогідності реалізації можливостей підприємства. Доцільно було б уточнити механізм оцінювання вибору стратегії стійкості підприємствами електронної комерції.

Проте висловлені зауваження принципово не знижують наукової цінності роботи, а є предметом для дискусії під час захисту дисертації.

Загальний висновок

Аналіз дисертації та опублікованих праць Кубліцької О. В. дає підстави для висновку, що дисертаційна робота на тему «Стратегічний розвиток підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації» є актуальним, цілісним науковим дослідженням, характеризується науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу комплексно вирішити важливу наукову проблему.

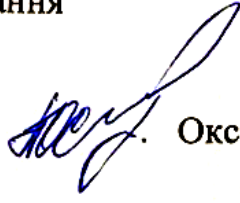
За змістом дисертаційна робота, її науково-прикладні результати та висновки відповідають галузі знань 07 Управління та адміністрування та спеціальності 073 Менеджмент.

Дисертаційна робота «Стратегічний розвиток підприємств електронної комерції в умовах глобальної цифрової трансформації» є завершеним науковим дослідженням, що за структурою, змістом, оформленням та повнотою висвітлення результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження

ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року зі змінами і доповненнями, а її авторка, Кубліцька Олена Вячеславівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Львівського національного

університету природокористування Оксана ПРОКОПИШИН